

Vergaderjaar 2006–2007

30 946

Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen met het oog op versterking van de positie van de cliëntenraden

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

I. Algemeen deel

Dit wetsvoorstel strekt ertoe de Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen (hierna: Wmcz) te wijzigen om de positie van cliëntenraden te versterken. De positie van de cliëntenraad wordt versterkt ten aanzien van de financiering en de rechtsbescherming. Daarnaast wordt de reikwijdte van het adviesrecht van de cliëntenraden uitgebreid en wordt een aantal adviesbevoegdheden van de cliëntenraad onder de regeling inzake het verzwaard advies gebracht.

Het doel van de Wmcz is het bevorderen van de medezeggenschap van cliënten van de uit collectieve middelen gefinancierde instellingen op het terrein van de maatschappelijke zorg en de gezondheidszorg. In 2000 is de Wmcz geëvalueerd (Evaluatie Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen, ZorgOnderzoek Nederland, Den Haag, 2000). Uit deze evaluatie is gebleken dat dit doel grotendeels is bereikt. In de sectoren waar al medezeggenschap bestond, heeft de Wmcz de bestaande regelingen geformaliseerd en in de sectoren waar medezeggenschap ontbrak, heeft de Wmcz als breekijzer gefungeerd voor de totstandkoming van cliëntenraden.

De evaluatie geeft echter wel aan dat het formaliseren van medezeggenschapsverhoudingen nog niet betekent dat het doel van daadwerkelijke medezeggenschap van cliënten via de cliëntenraden in de praktijk altijd wordt bereikt. Hoewel de Wmcz voldoende instrumenten biedt, worden deze in de praktijk niet altijd optimaal benut. Zo blijkt bijvoorbeeld dat de zorgaanbieder in zijn reglement niet altijd aan eisen van de Wmcz voldoet. De cliëntenraad gaat op zijn beurt weer niet of nauwelijks naar de kantonrechter als zijn rechten met voeten worden getreden.

In de evaluatie zijn ook enkele andere knelpunten aan het licht gekomen. Zo blijkt er onduidelijkheid te zijn over het begrip «instelling» en komt naar voren dat sommige cliëntenraden onvoldoende budget ter beschikking wordt gesteld om hun taak naar behoren te kunnen verrichten.

Naast de knelpunten die naar voren zijn gekomen in de evaluatie, heeft de Tweede Kamer tijdens het overleg met de bewindslieden van VWS over de nota Patiëntenbeleid/consumentenbeleid «Met zorg kiezen» (Kamer-

stukken II 2000/01, 27 807, nr. 2) de wens uitgesproken om de reikwijdte van het adviesrecht van de cliëntenraden uit te breiden en een aantal onderwerpen waarover de cliëntenraad op grond van de Wmcz advies uit kan brengen onder de regeling van het verzaamd adviesrecht te brengen (Kamerstukken II 2001/02, 27 807, nr. 14).

Het begrip instelling

Uit de evaluatie is gebleken dat er verwarring bestaat over het begrip «instelling» van artikel 1 Wmcz. Dit begrip zou tot knelpunten leiden door onder andere de grootschalige fusies in vrijwel alle sectoren waarop de Wmcz van toepassing is. Na een fusie kan een conflict ontstaan over de vraag of de gefuseerde organisatie één of meerdere cliëntenraden dient te hebben. Om meer duidelijkheid en flexibiliteit te bieden, zou het begrip «instelling» volgens de evaluatie moeten worden vervangen door het begrip «organisatorische eenheid». Dit begrip zou minder statisch zijn en daarom beter aansluiten bij de wijze van besturing in de zorg. Het vervangen van het begrip instelling door het begrip organisatorische eenheid biedt echter geen oplossing voor de geschetste problematiek. Het verlegt enkel de verwarring die is ontstaan over het begrip instelling naar het begrip organisatorische eenheid en zal zodoende eventuele conflicten niet uit de wereld helpen.

Uit de memorie van toelichting bij het oorspronkelijke wetsvoorstel voor de Wmcz blijkt dat de bedoeling van de wetgever was dat als een zorgaanbieder meer dan één instelling instandhoudt, er voor iedere instelling een afzonderlijke cliëntenraad in het leven moet worden geroepen. De wetgever stelt nadrukkelijk dat er niet kan worden volstaan met één cliëntenraad voor alle onder de zorgaanbieder ressorterende tehuizen of inrichtingen (Kamerstukken II 1992/93, 23 041, nr. 3, blz. 27). Het is de bedoeling dat er een cliëntenraad wordt ingesteld op het niveau waar daadwerkelijk zorg wordt verleend.

Oorspronkelijk werd voor het begrip instelling aangesloten bij het organisatorisch verband dat toegelaten was op grond van de Ziekenfondswet of de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten. Bij de Invoerings- en aanpassingswet Zorgverzekeringswet is artikel 1, eerste lid, onderdeel b, onder 1, Wmcz gewijzigd. Het artikel verwijst nu naar het begrip instelling in de zin van de Wet toelating zorginstellingen (WTZi). Die wet definieert een instelling als een organisatorisch verband dat een toelating heeft als bedoeld in artikel 5 WTZi. Voor elk organisatorisch verband dat een toelating heeft, dient zodoende een cliëntenraad in het leven te worden geroepen. De toelatingspraktijk op grond van de WTZi brengt echter mee dat het voor het afgeven van een toelating niet relevant is of het gaat om een in het maatschappelijk verkeer als afzonderlijke eenheid optredende zorgverlener of om een conglomeraat van allerlei zorgverlenende vestigingen. Dit betekent dat in de praktijk een toelating zowel op het niveau van de rechtspersoon als op een lager «locatieniveau» of hoger «conglomeraatniveau» kan zijn verleend. Het gevolg hiervan is dat het organisatorisch verband dat bij de WTZi een toelating krijgt, niet per se op hetzelfde niveau hoeft te liggen als het niveau waarvoor de wetgever destijds een cliëntenraad wenselijk achtte namelijk het niveau waar daadwerkelijk zorg wordt verleend. Hierdoor sluit artikel 1, eerste lid, onderdeel b, onder 1, Wmcz niet meer aan bij de oorspronkelijke bedoeling van de wetgever dat er niet kan worden volstaan met één cliëntenraad voor alle onder de zorgaanbieder ressorterende tehuizen of inrichtingen.

Om het begrip instelling aan te laten sluiten bij de oorspronkelijke bedoeling van de wetgever, is artikel 1 van de Wmcz aangepast. In de nieuwe formulering komt, zoals dat in artikel 1, eerste lid, onderdeel b, subonder-

deel 2°, reeds het geval is, expliciet tot uitdrukking dat het moet gaan om een organisatorisch verband dat in het maatschappelijk verkeer als zelfstandige eenheid optreedt.

Gebleken is dat onder de oorspronkelijke definitie formeel ook samenwerkingsverbanden van individuele beroepsbeoefenaars zoals huisartsenposten, tandartsen of apothekers konden worden verstaan. Dit was nooit beoogd. In de praktijk heeft dit nergens tot problemen geleid en zijn er geen cliëntenraden opgericht. Om mogelijke onduidelijkheid te voorkomen zijn dergelijke samenwerkingsverbanden nu uitgezonderd van de reikwijdte van de Wmcz. Daarvoor is aangesloten bij de groep van instellingen die in het kader van de WTZi als toegelaten zijn aangemerkt, zij het dat daarop een uitzondering is gemaakt, voor zover het instellingen zou (gaan) betreffen waarin ook verblijfszorg aan de cliënten wordt verleend; die blijven derhalve gewoon onder de reikwijdte van de wet vallen.

De centrale cliëntenraad

Verschillen van inzicht over het niveau waarop de cliëntenraad moet worden ingesteld, hangen samen met het uiteenlopen van belangen van cliënten en de zorgaanbieder. Cliënten willen vaak worden vertegenwoordigd door een cliëntenraad die hun belangen vertegenwoordigt op de locatie waar zij verblijven. De zorgaanbieder dient bij meerdere cliëntenraden rekening te houden met verschillende adviezen en heeft daarom wellicht juist behoefte aan één centrale cliëntenraad. Er is door de wetgever uitdrukkelijk gekozen om een cliëntenraad verplicht te stellen op het niveau waar daadwerkelijk zorg wordt verleend. Het is niet de bedoeling van de wetgever geweest dat de zorgaanbieder die meerdere instellingen onder zich heeft, volstaat met het instellen van slechts één centrale cliëntenraad.

In artikel 33 van de Wet op de ondernemingsraden is geregeld dat de ondernemer die twee of meer ondernemingsraden heeft ingesteld, naast de bestaande ondernemingsraden een centrale ondernemingsraad moet instellen als dit bevorderlijk is voor goede toepassing van de wet. Bij de behandeling van de Wmcz werd een amendement ingediend om een dergelijke bepaling ook op te nemen in de Wmcz (Kamerstukken II 1994/95, 23 041, nr. 26). Dit amendement is verworpen. De wetgever heeft hiermee expliciet aangegeven dat de bevoegdheden van de cliëntenraad dienen te worden aangewend op het niveau van de instelling. Deze bevoegdheden hebben betrekking op zowel de directe leefwereld als het meer abstracte beleidsniveau. Het overhevelen van deze bevoegdheden naar een hoger niveau in de organisatie van de zorgaanbieder kan afdoen aan de invloed van de cliëntenraad. Ik acht het niet nodig en, mede gelet op de kosten daarvan, onwenselijk om alsnog een bepaling op te nemen die daartoe verplicht.

Het kan voorkomen dat de zorgaanbieder of de cliëntenraad van mening is dat het toch wenselijk is dat er een centrale cliëntenraad voor een aantal instellingen in het leven wordt geroepen. Bijvoorbeeld omdat deze geschikter is om de zorgaanbieder ten aanzien van het abstracte beleidsniveau te adviseren. Daar is ook niets op tegen voor zover dat gebeurt met wederzijdse instemming. In de praktijk blijkt dit ook te gebeuren. Het is niet noodzakelijk om de Wmcz hiervoor aan te passen. Indien de zorgaanbieder en de cliëntenraden samen van mening zijn dat een centrale cliëntenraad beter in staat is om de belangen van de cliënten te behartigen, is het mogelijk dat er een centrale cliëntenraad wordt opgericht. Er zal dan een taakverdeling moeten worden gemaakt tussen de cliëntenraden op instellingsniveau en de centrale cliëntenraad. Indien de cliëntenraden besluiten dat de aan hen toekomende bevoegdheden beter door

een centrale cliëntenraad uitgeoefend kunnen worden, kan de centrale cliëntenraad deze bevoegdheden namens de cliëntenraden uitoefenen. Dit wettelijk vastleggen is niet noodzakelijk en bovendien niet wenselijk aangezien dit de flexibiliteit ontnemt aan de betrokken partijen om afspraken te maken waarin beide partijen zich kunnen vinden.

Budget van de cliëntenraad

In artikel 2 Wmcz is bepaald dat de zorgaanbieder schriftelijk regelt welke materiële middelen beschikbaar worden gesteld aan de cliëntenraad. Hoeveel middelen de zorgaanbieder aan de cliëntenraad ter beschikking moet stellen, is niet in de Wmcz geregeld. Uit de evaluatie is gebleken dat sommige cliëntenraden onvoldoende budget ter beschikking wordt gesteld om hun taak naar behoren te kunnen verrichten. Daardoor kan het functioneren van de cliëntenraad in de knel komen.

Om aan dit probleem een einde te maken, is in het wetsvoorstel aan de verplichting van de zorgaanbieder om de materiële middelen te regelen, de norm «voldoende» toegevoegd. Op die manier krijgt de cliëntenraad meer houvast indien een budget naar zijn mening ontoereikend is om zijn bevoegdheden op een goede manier uit te oefenen. Bovendien is er een delegatiebepaling opgenomen op grond waarvan de minister in een ministeriële regeling nadere eisen kan stellen aan het vaststellen van het budget.

De noodzaak en mogelijkheid om een ministeriële regeling te maken wordt in nauwe samenwerking met de overkoepelende organisaties van cliëntenraden en zorgaanbieders onderzocht.

In een ministeriële regeling kunnen verschillende posten worden omschreven waarvoor de zorgaanbieder middelen ter beschikking van de cliëntenraad dient te stellen. Hierbij gaat het om basisfaciliteiten zoals een vergaderruimte en computer met internet. Aanvullend op deze voorzieningen kunnen onder meer ook middelen beschikbaar dienen te worden gesteld voor scholing, (juridische) ondersteuning en de contributie van de landelijke ondersteuningsorganisaties voor cliëntenraden. De handreiking, die door verschillende organisaties van cliëntenraden samen met de betrokken brancheorganisatie in 2005 is opgesteld als hulpmiddel voor zorgaanbieder en cliëntenraad voor het bepalen van het jaarlijkse budget, kan daarbij als aanzet fungeren.

Er wordt naar gestreefd om een concrete norm te ontwikkelen, waaruit een zorgaanbieder kan afleiden welk budget aan de cliëntenraad beschikbaar moet worden gesteld. Hierbij dient rekening te worden gehouden met de omstandigheid dat het budget dat de cliëntenraad nodig heeft, afhangt van diverse aspecten. Zo is er een grote diversiteit in cliëntenraden. Deze diversiteit wordt veroorzaakt door de grootte van de instelling, het aantal cliënten van de zorgaanbieder, de sector waarbinnen de cliëntenraad functioneert en de ervaring en het opleidingsniveau van de leden van de cliëntenraad. Al deze variabelen zijn van belang voor het bepalen van het budget van de individuele cliëntenraad.

Rechtsbescherming

De evaluatie geeft aan dat de bevoegdheden die de Wmcz aan de cliëntenraad toekent, niet altijd optimaal worden benut. Ondanks dat de zorgaanbieder in zijn reglement niet altijd rekening houdt met de bevoegdheden van de cliëntenraad, blijkt dat de cliëntenraad niet of nauwelijks gebruikt maakt van zijn mogelijkheden om naar de kantonrechter te gaan. Om de positie van de cliëntenraad te versterken, maakt dit wetsvoorstel

het voor de cliëntenraad zo eenvoudig mogelijk om voor zijn rechten op te komen. Een sterkere positie van de cliëntenraad zal de zorgaanbieder er toe aanzetten om de bevoegdheden van de cliëntenraad serieus te nemen.

De terughoudendheid van de cliëntenraad om in rechte voor zijn belangen op te komen, wordt veroorzaakt door een aantal factoren. De cliëntenraad bestaat vaak uit vrijwilligers die, ondanks de laagdrempelige verzoekschriftprocedure, opzien tegen de gang naar de rechter. Deze natuurlijke barrière om de rechter in te schakelen, wordt versterkt door de angst dat dit mogelijk financiële consequenties meebrengt en dat de gang naar de rechter bovendien de verhouding met de zorgaanbieder verslechtert.

De Wmcz regelt dat de kosten voor het voeren van een rechtsgeding zoals genoemd in artikel 10, tweede lid, Wmcz, voor rekening van de zorgaanbieder komen. Voorwaarde is wel dat de cliëntenraad de zorgaanbieder van deze kosten vooraf in kennis stelt en een indicatie geeft van de kosten. Toch zijn cliëntenraden terughoudend met het voeren van rechtsgedingen, omdat ze geen conflicten willen over de kosten van juridische bijstand en bang zijn om in de proceskosten te worden veroordeeld indien ze door de rechter in het ongelijk worden gesteld. De Wmcz biedt de cliëntenraad ten aanzien van deze kosten voldoende garanties. Voor de kosten van juridische bijstand dient de zorgaanbieder voldoende middelen beschikbaar te stellen in de regeling, bedoeld in artikel 2, tweede lid, Wmcz. De kosten voor zowel de juridische bijstand bij het voeren van een proces, als de proceskosten vallen naar mijn mening reeds onder artikel 2, vijfde lid, Wmcz en dienen zodoende door de zorgaanbieder te worden betaald. Desalniettemin is, om misverstanden in de toekomst te voorkomen, in dit wetsvoorstel bepaald dat de cliëntenraad niet in de proceskosten kan worden veroordeeld. Ook aanverwante wetgeving, zoals artikel 22a Wet op de ondernemingsraden en artikel 25, derde lid, Wet medezeggenschap onderwijs 1992, kent een soortgelijke bepaling.

Het nemen van maatregelen waardoor bij de cliëntenraad de angst voor kosten weg wordt genomen, zal op zich niet voldoende zijn om bij cliëntenraden de aarzeling weg te nemen om voor hun rechten op te komen. In de Wmcz kan de cliëntenraad bij onenigheid met de zorgaanbieder over het uitoefenen van sommige bevoegdheden van de cliëntenraad dit conflict door de commissie van vertrouwenslieden laten beslechten, terwijl bij conflicten over andere bevoegdheden de cliëntenraad een verzoekschrift bij de kantonrechter moet indienen. Dit wetsvoorstel regelt dat de cliëntenraad bij een conflict over het uitoefenen van nagenoeg al zijn bevoegdheden de commissie van vertrouwenslieden kan verzoeken om te bemiddelen of een bindende uitspraak te doen. Een uitspraak van de commissie van vertrouwenslieden is voor de cliëntenraad een laagdrempelige manier om, bij een gespecialiseerde instantie, voor zijn rechten op te komen. Bovendien voorkomt de tussenkomst van de commissie van vertrouwenslieden een ongewenste polarisatie tussen de zorgaanbieder en de cliëntenraad die bij het voeren van een procedure bij de kantonrechter kan ontstaan. Bijkomend voordeel is dat de rechterlijke macht wordt ontzien.

De kantonrechter blijft bevoegd om te oordelen indien er geen cliëntenraad of commissie van vertrouwenslieden is ingesteld. Het wetsvoorstel regelt dat de cliëntenraad en iedere cliënt van de instelling een beroep op de kantonrechter kan doen indien de bindende uitspraak van de commissie van vertrouwenslieden door de zorgaanbieder niet wordt nageleefd. De Wmcz biedt de cliëntenraad ook garanties dat een beslissing van de commissie van vertrouwenslieden door de zorgaanbieder in acht wordt genomen. De zorgaanbieder handelt onrechtmatig indien hij een bindende uitspraak van de commissie van vertrouwenslieden niet

nakomt. Op grond hiervan kan de cliëntenraad de rechter in kort geding verzoeken om de beslissing na te leven. De mogelijkheid die het wetsvoorstel biedt om in het geval van niet-naleving de kantonrechter in te schakelen, heeft als toegevoegde waarde dat de kosten voor het voeren van dit soort rechtsgedingen voor rekening van de zorgaanbieder komen.

Adviesbevoegdheden van de cliëntenraad

Naast de knelpunten die naar voren zijn gekomen in de evaluatie, heeft de Tweede Kamer mede op aandringen van de organisaties van cliëntenraden verzocht om de adviesbevoegdheden van de cliëntenraad uit te breiden. Deze punten zijn toegezegd door de Staatssecretaris in een brief van 15 juli 2002 (Kamerstukken II 2001/02, 28 000 XVI, nr. 126).

Het wetsvoorstel voegt het onderwerp «vervangende nieuwbouw» toe aan de onderwerpen waarover advies aan de cliëntenraad moet worden gevraagd. Verder brengt het wetsvoorstel onderwerpen die betrekking hebben op de leefomgeving van cliënten die duurzaam in de instelling verblijven onder het verzaamd adviesrecht. Aangezien deze cliënten vaak wonen in de instelling en zodoende volledig op deze instelling zijn aangewezen, is het in deze situatie passend dat er goed naar de cliëntenraad wordt geluisterd. De gehele of gedeeltelijke opheffing, verhuizing, ingrijpende verbouwing en vervangende nieuwbouw van de instelling zijn onderwerpen die voor instellingen waarin cliënten in de regel langdurig verblijven, onder de regeling van het verzaamd adviesrecht vallen. Bij de invoering van de WTZi zijn in beleidsregels nadere eisen gesteld aan het betrekken van cliënten bij huisvestingsplannen. Momenteel worden de beleidsregels herzien; daarbij wordt ook gekeken naar eventuele overlap met de eisen op grond van de Wmcz. In de WTZi-beleidsregels zullen ten opzichte van de Wmcz geen aanvullende eisen worden gesteld over de bouw.

Voorts breidt het wetsvoorstel de adviesbevoegdheid van de cliëntenraad uit ten aanzien van het benoemen van een persoon die cliënten adviseert bij de behandeling van klachten. Indien de zorgaanbieder een dergelijk persoon benoemt, moet de cliëntenraad als belangenbehartiger van de cliënten hierover advies uit kunnen brengen. Hier kan onder meer worden gedacht aan een cliëntenvertrouwenspersoon. Benadrukt zij dat dit artikel niet de verplichting in het leven roept om een persoon aan te wijzen die belast is met de ondersteuning van cliënten. Er wordt slechts bepaald dat indien de zorgaanbieder een persoon belast met deze taak, de cliëntenraad in de gelegenheid moet worden gesteld om hierover advies uit te brengen. Voor deze adviesbevoegdheid geldt de regeling van het verzaamd adviesrecht.

Tijdens het mondeling overleg over de nota Patiëntenbeleid/consumentenbeleid «Met zorg kiezen» is het onderwerp fusie genoemd als één van de onderwerpen waarvoor dit zou moeten gelden (Kamerstukken II 2001/02, 27 807, nr. 14). In dit wetsvoorstel wordt het onderwerp fusie niet toegevoegd aan de onderwerpen waarvoor de regeling van het verzaamd advies recht geldt.

In het mondelinge overleg ging het over onderwerpen die betrekking hebben op de directe levenssfeer van cliënten. Een besluit over fusie betreft het besluit tot samenvoeging van twee of meer rechtspersonen. Door middel van de samenvoeging beogen de rechtspersonen voordelen te behalen. Een fusie heeft betrekking op de manier waarop de rechtspersoon is georganiseerd. Voor de betrokken cliëntenraad of cliënten van de betrokken instelling, zal de fusie op zichzelf geen directe gevolgen hoeven te hebben. Zo zal na een fusie in het algemeen nog steeds sprake zijn van

meerdere instellingen, waarvoor afzonderlijk een cliëntenraad dient te zijn ingesteld. De fusie zal in de meeste gevallen ook geen invloed hebben op de leefregels van de verschillende instellingen die door de fusie onder hetzelfde rechtspersoon vallen. Indien de leefregels wel veranderen, is de zorgaanbieder gehouden de bepalingen van de Wmcz over de advisering door de cliëntenraad in acht te nemen. Mocht als gevolg van de fusie er bijvoorbeeld sprake zijn van gedeeltelijke opheffing of vervanging nieuwbouw dan zal, ten aanzien van dat besluit, de regeling van het verzaamd adviesrecht gelden. Het onderbrengen van de beslissing over een fusie onder de regeling van verzaamd adviesrecht, acht ik echter onwenselijk, omdat de cliëntenraad dan een te zwaarwegende stem zou krijgen over een bedrijfseconomisch aspect. Ook in aanverwante wetgeving heeft het medezeggenschapsorgaan niet een dergelijke zware invloed op dit besluit. Bij een ondernemingsraad zou het, gezien zijn aard, eerder voor de hand liggen om een zwaarwegend advies te hebben op beslissingen van bedrijfseconomische aard. De ondernemingsraad heeft echter, net als de cliëntenraad, ten aanzien van een fusie op grond van artikel 25, eerste lid, onderdelen a en b, Wet op de ondernemingsraden een «normaal» adviesrecht.

Administratieve lasten

Een aantal van de voorgestelde wijzigingen zou kunnen leiden tot een zeer geringe toename van de administratieve lasten.

De zorgaanbieder zal, indien zijn huidige regeling niet voldoet, een regeling dienen op te stellen waarin voldoende materiële middelen worden toegekend aan de cliëntenraad. Deze, of de bestaande regeling, zal moeten worden voorgelegd aan de cliëntenraad. Daarnaast is het aantal onderwerpen dat onder het verzaamd adviesrecht valt, uitgebreid. De zorgaanbieder zal, als wordt afgeweken van het advies van de cliëntenraad, de commissie van vertrouwenslieden moeten verzoeken of hij dit advies naast zich neer mag leggen. Indien dit zich voordoet zou dit een toename van de lasten voor de zorgaanbieder en de commissie van vertrouwenslieden kunnen inhouden. Het aantal onderwerpen waarover de cliëntenraad de commissie van vertrouwenslieden kan verzoeken om te bemiddelen of een bindende uitspraak te doen, is uitgebreid. Ook dit zou ertoe kunnen leiden dat er vaker een beroep wordt gedaan op de commissie van vertrouwenslieden.

De genoemde gevolgen van deze wetswijziging voor de administratieve lasten zijn verwaarloosbaar.

II. Artikelsgewijs

Artikel I

A

– eerste lid

In het eerste lid van onderdeel A, wordt artikel 1, onderdeel b, geheel opnieuw geformuleerd. Met artikel 3.2.5 van de Invoerings- en aanpassingswet Zorgverzekeringswet is het begrip instelling, naar achteraf blijkt ten onrechte, gekoppeld aan het begrip toegelaten instelling van de WTZi. Het gevolg van deze wijziging is dat de medezeggenschap van de cliëntenraad, afhankelijk van de eenheid waaraan de toelating is verleend, moet worden vormgegeven op een ander organisatieniveau dan oorspronkelijk met de Wmcz voor ogen stond. De koppeling aan de toelating op grond van de WTZi is daarom losgelaten. In de nieuwe formulering is aangesloten bij de formulering die ook in de subonderdelen 2° en 3° van onder-

deel b al werd gebruikt. Daarmee sluit de definitie weer aan bij de oorspronkelijke bedoeling van de wetgever dat er een cliëntenraad moet worden ingesteld op het niveau waar daadwerkelijk zorg wordt verleend. Tevens is door de gewijzigde formulering voorkomen dat het misverstand ontstaat dat volledig privaat gefinancierde instellingen aan de wet zouden moeten voldoen.

Om de leesbaarheid van onderdeel b te vergroten, is het gehele onderdeel vervangen door een aanzienlijk beknoptere tekst, waarmee overigens geen inhoudelijke wijziging is beoogd. Die kortere tekst was ook mogelijk doordat de formulering van onderdeel b, subonderdeel 2°, onder b, met de Wet maatschappelijke ondersteuning reeds aanzienlijk was ingekort; bovendien bestond aan het subonderdeel 3° geen behoefte meer, omdat de financiering van de daarin genoemde zorg bij nader inzien inmiddels is vervat in de formulering «door Onze Minister op grond van de Kaderwet VWS-subsidies of een gemeente op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning».

– tweede lid

Met het tweede lid van onderdeel A wordt het oude tweede lid van artikel 1 van de Wmcz geschrapt en vervangen door een nieuwe bepaling. De geschrapte bepaling was destijds in de wet opgenomen om de minister de mogelijkheid te bieden zonodig nog andere instellingen onder de reikwijdte van de wet te brengen. Blijkens de toelichting werd daarbij met name gedacht aan instellingen die gefinancierd worden op basis van een zogenaamde pseudowettelijke bekostigingsregeling. Geconstateerd moet worden dat aan de bepaling nimmer toepassing is gegeven, terwijl bovendien sinds de invoering van de Algemene wet bestuursrecht bekostiging steeds geschiedt op grond van een wettelijke regeling. Aan de bepaling bestaat derhalve geen behoefte meer.

Met de nieuw voorgestelde bepaling van het tweede lid worden instellingen die op grond van artikel 1, tweede lid, van de WTZi zijn aangemerkt als in het bezit van een toelating, behoudens wanneer het zou gaan om een instelling waarin de cliënten gedurende het etmaal verblijven, uitzonderd van de reikwijdte van de Wmcz. Het gaat hier om de instellingen bedoeld in artikel 2.2 van het Uitvoeringsbesluit WTZi. Dit artikel verwijst naar de nummers 5 tot en met 13 en 24 van artikel 1.2 van Uitvoeringsbesluit WTZi. Het gaat hier om samenwerkingsverbanden in de huisartsenzorg, verloskundige zorg, kraamzorg, tandheelkundige zorg, paramedische zorg, het verstrekken van hulpmiddelen, het verlenen van farmaceutische zorg, ziekenvervoer, erfelijkheidsadvies en uitleen verpleegartikelen.

B

In het eerste lid van onderdeel B, worden het huidige artikel 2, tweede lid, onderdeel a, Wmcz en artikel 2, derde lid, Wmcz samengevoegd. In het tweede lid van onderdeel B, wordt het huidige artikel 2, tweede lid, onderdeel b, Wmcz, in aangepaste vorm ondergebracht in artikel 2, derde lid, Wmcz. Aan dit lid wordt toegevoegd dat de materiële middelen die de zorgaanbieder in zijn reglement aan de cliëntenraad toekent, voldoende dienen te zijn. Bovendien is een delegatiebepaling opgenomen, waarin is bepaald dat bij ministeriële regeling nadere eisen kunnen worden gesteld aan deze materiële middelen.

C

– eerste lid

Aan de onderwerpen waarover de cliëntenraad advies kan uitbrengen, wordt vervangende nieuwbouw toegevoegd. Aangezien vervangende nieuwbouw ook betrekking heeft op de huisvesting van cliënten is het

wenselijk dat de cliëntenraad in de gelegenheid wordt gesteld om hierover advies uit te brengen.

– tweede lid

Aan de onderwerpen waarover de cliëntenraad advies kan uitbrengen, wordt de benoeming van een persoon die betrokken is bij het bemiddelen in conflicten tussen cliënten en de zorgaanbieder, de ondersteuning of de advisering van het behandelen van klachten van cliënten toegevoegd.

De patiëntenvertrouwenspersoon van artikel 1, eerste lid, onderdeel m, van de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Wet Bopz) valt hier niet onder, aangezien deze in de praktijk niet wordt aangegeven door het bestuur van een instelling. Het bestuur sluit een overeenkomst met de Stichting Patiëntenvertrouwenspersoon Geestelijke Gezondheidszorg. De patiëntenvertrouwenspersoon wordt aangewezen door deze stichting; hierdoor wordt de onafhankelijkheid van de patiëntenvertrouwenspersoon gewaarborgd.

– derde lid

Indien de zorgaanbieder de regeling, bedoeld in artikel 2, tweede lid, Wmcz, wil wijzigen, heeft de cliëntenraad ingevolge artikel 4, tweede lid, Wmcz verzwaaard adviesrecht. Indien de zorgaanbieder het voornemen heeft om in de regeling te wijzigen welke materiële middelen aan de cliëntenraad ter beschikking worden gesteld, zal overeenkomstig de Wmcz, ook voor dit voorgenomen besluit het verzwaaard adviesrecht gelden. Daarom wordt in onderdeel C, derde lid, de zinsnede «en derde» toegevoegd aan artikel 3, eerste lid, onderdeel l, Wmcz. Zo geldt de regeling van het verzwaaard adviesrecht voor artikel 2, tweede en derde lid, Wmcz.

D

Voor instellingen waarin cliënten wonen of langere perioden verblijven, acht de regering het wenselijk dat de invloed van de cliëntenraad op de onderwerpen, genoemd in artikel 3, eerste lid, onderdeel c, Wmcz, met extra waarborgen is omkleed. Door deze wijziging zal, in instellingen waarin cliënten in de regel langdurig verblijven, bij elk voorgenomen besluit van de zorgaanbieder ten aanzien van de gehele of gedeeltelijke opheffing van de instelling, verhuizing, vervangende nieuwbouw of een ingrijpende verbouwing, de regeling van het verzwaaard adviesrecht gelden.

Op grond artikel 4, vierde (nieuw: vijfde) lid, Wmcz is een besluit van de zorgaanbieder waarop de regeling van het verzwaaard advies van toepassing is, nietig indien geen rekening is gehouden met het advies van de cliëntenraad. Voorwaarde is wel dat de cliëntenraad een beroep op deze nietigheid doet. In het tweede lid, wordt aan artikel 4, vierde lid, Wmcz de zinsnede «of derde» toegevoegd. Deze toevoeging regelt dat de cliëntenraad de nietigheid kan inroepen indien de zorgaanbieder geen rekening houdt met het verzwaaard advies van de cliëntenraad over onderwerpen, genoemd in artikel 3, eerste lid, onderdeel c, Wmcz als er sprake is van een instelling waarin cliënten in de regel langdurig verblijven.

Op grond van artikel 10, eerste lid, onderdeel b, Wmcz, is het voor alle onderwerpen waar de regeling van het verzwaaard adviesrecht geldt, mogelijk dat de zorgaanbieder de commissie van vertrouwenslieden verzoekt om te bemiddelen of een bindende uitspraak te doen. Het tweede lid van onderdeel E, regelt dat de zorgaanbieder dit ook kan verzoeken voor de onderwerpen, genoemd in artikel 3, onderdeel c, Wmcz, indien er sprake is van instellingen waar cliënten in de regel langdurig verblijven.

Hiervoor geldt tenslotte ook het verzaamd adviesrecht op grond van onderdeel D, eerste lid.

E

– eerste en derde lid

In de Wmcz is de commissie van vertrouwenslieden op verzoek van de cliëntenraad bevoegd om te bemiddelen of een bindende uitspraak te doen in geschillen over artikelen 3, 4, eerste en derde lid, 5, eerste lid, en 9. In het eerste lid van onderdeel E wordt geregeld dat de commissie van vertrouwenslieden tevens bevoegd wordt om te bemiddelen of een bindende uitspraak te doen in zaken over de regeling waarin de zorgaanbieder onder andere het aantal leden, de benoeming, zittingsduur en financiën van de cliëntenraad regelt, over het verstrekken van algemene gegevens over het beleid van de zorgaanbieder en over geschillen over de regeling in de statuten van de zorgaanbieder waarin wordt gewaarborgd dat cliënten invloed kunnen uitoefenen op de samenstelling van het bestuur.

De kantonrechter blijft bevoegd om te oordelen in de gevallen dat er geen cliëntenraad of commissie van vertrouwenslieden is ingesteld. Deze onderwerpen kunnen naar hun aard niet door de commissie van vertrouwenslieden worden beslist. Daarnaast wordt met dit wetsvoorstel de kantonrechter ook bevoegd om te oordelen in het geval dat er een conflict ontstaat, omdat het bindende advies van de commissie van vertrouwenslieden niet wordt nageleefd. De cliëntenraad kan in dit geval reeds wegens het onrechtmatige handelen van de zorgaanbieder naar de burgerlijke rechter, alleen viel dit niet onder de kostenvergoeding van artikel 2, vijfde lid, Wmcz. Dit is, door deze wijziging, wel het geval.

– vierde lid

In een nieuw vijfde lid is een bepaling opgenomen die voorkomt dat de cliëntenraad in de proceskosten kan worden veroordeeld.

ARTIKEL II

Op grond van onderdeel a van dit artikel is de zorgaanbieder verplicht binnen twee maanden na inwerkingtreding van deze wetswijziging een regeling aan de cliëntenraad voor te leggen, waarin onder meer de financiering van de cliëntenraad wordt geregeld.

Onderdeel b, onder 1, van dit artikel, bepaalt dat dit wetsvoorstel niet van toepassing is op besluiten die door de zorgaanbieder zijn genomen voor de inwerkingtreding van dit wetsvoorstel.

Door dit wetsvoorstel is de kantonrechter niet meer bevoegd om te oordelen over de geschillen inzake de artikelen 5, tweede lid, 7 of 8, Wmcz. Bij conflicten over deze artikelen kan de cliëntenraad zich na inwerkingtreding van dit wetsvoorstel wenden tot de commissie van vertrouwenslieden.

Onderdeel b, onder 2, van dit artikel bepaalt dat de wetswijziging geen gevolgen heeft op zaken waarvoor, op het moment van het inwerkingtreden van de wetswijziging, het inleidende verzoekschrift is ingediend bij de kantonrechter. Indien deze overgangsbepaling niet zou zijn opgenomen, zou terwijl het verzoekschrift al is ingediend bij de kantonrechter, de commissie van vertrouwenslieden opeens bevoegd zijn om over deze in het verleden ontstane conflicten te bemiddelen of een bindende uitspraak te doen. De kantonrechter is bevoegd om deze zaken af te handelen en de zorgaanbieder zal, indien de cliëntenraad hem vooraf op de hoogte heeft

gesteld van de gang naar de rechter, de kosten die daarmee gepaard gaan, dienen te vergoeden.

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
C. I. J. M. Ross-van Dorp